

DISLEKSIJA

Disleksija vadinami vaikai, turinčių normalų intelektą, geras socialines, kultūrinės sąlygas, skaitymo mokymosi trūkumai.

Disleksikų klaidos stabilios, pasikartojančios. Tai – raidžių ir skiemenų praleidimai, sukeitimai vietomis bei tarpusavyje.

Disleksijas reikia skirti nuo visiems vaikams būdingų skaitymo mokymosi pradinuose etapuose sunkumų, pedagogiškai apleistų, sunkaus elgesio vaikų skaitymo ypatumų ir kt.

Rekomendacijos mokytojams

Pagal E. Henderson, B. Walker ir K. Bodie

- Skatinkite vaiko stipriąsias puses, neakcentuokite tai, ko jis negeba.
- Girkite net ir pačius mažiausius pasiekimus.
- Užtikrinkite, kad pastangos visada būtų paskatintos ir suteiktų sėkmės ir pasitenkinimo jausmus.
- Stebėkite ir aptarkite pažangą, skatinkite vaiko brandą, plėskite žinias ir lavinkite įgūdžius visose vaiko gyvenimo srityse.
- Nuolat atkreipkite dėmesį į žmonių, turinčių disleksiją, pasiekimus, kad mokiniai „nepasiduotų“ ar nenustotų bandyti ir stengtis, pasinaudodami „etikete“ (disleksija) ir norėdami išvengti sunkaus darbo.
- Aptarkite ateitį, gyvenimą baigus mokyklą, motyvuojančias idėjas. Kiekvienoje pamokoje atkreipkite dėmesį į vaiką turintį disleksiją, siekdami įvertinti jo darbą, padėti sutelkti dėmesį.
- Skatinkite vaikus atrodyti sumaniais, stovėti tiesiai, žiūrėti jums į akis ir apgalvoti, kokį savo įvaizdį jie atskleidžia kitiems.
- Suteikite vaikui daugiau laiko užbaigti užduotims ir kokybiškam interaktyviam pokalbiui, kuriame pateikiama kuo daugiau atviro tipo klausimų.
- Tikėkite šių vaikų pažanga, bet iškelkite adekvačius ir realius lūkesčius, susijusius su rašymu ir skaitymu.
- Mokykite skirdami dėmesį regimųjų (vizualinių) įgūdžių lavinimui, kuriais mes dažniausiai remiamės: kaip atidžiai žiūrėti į tekstą ar iliustracijas. Daugelis disleksiją turinčių vaikų patiria sunkumų apžiūrėdami puslapį ir rasdami tam tikrus simbolius, paveikslėlius ar žodžius.
- Skirkite pakankamai laiko mokydami pagrindinių pristatymo (atsakinėjimo) įgūdžių. Pvz.: kaip pamatuoti ir pažymėti paraštę, kaip teisingai užrašyti duomenis: kur rašyti pavadinimą ir jį pažymėti, kaip teisingai parašyti savo vardą atlikus darbą. Mokiniai, turintys disleksiją, dažnai neišmokstą šių paprastų, bet svarbių įgūdžių, jei nėra to nuosekliai mokomi.

- Neatlikite nebūtinų skaitymo ir rašymo užduočių, jei jos nėra pagrindinis pamokos tikslas.
- Atsiminkite, kad mokiniai, turintys disleksiją, gali garsiai perskaityti pastraipą visai nesuprasdami jos reikšmės. Reikia kiekvieną kartą aptarti perskaitytą tekstą.
- Paaiškinkite tą patį keletą kartų, įvairiais ir skirtingais būdais, individualiai.
- Mokiniam, turintiems disleksiją, naudingos trumpos užduotys, nes mokomoji veikla jiems yra sudėtingas procesas. Kartais trumpa pertraukėlė padės išlaikyti dėmesį ir pagerins mokymosi procesą.
- Jiems dažnai sunku ramiai sėdėti, todėl gali būti naudinga paprašyti nueiti į kitą klasės vietą ir suteikti trumpą pertraukėlę pamokos metu.
- Pastovi rutina yra naudinga, nes mokiniai žino ko tikėtis (kas vyks) kiekvieną dieną. Kasdieną turi būti įdomių veiklos pakeitimų, kad kiekvienas vaikas jų lauktų.
- Kai tik įmanoma, kiekvieną žymėjimą dienotvarkėje turi atlikti vaikas padedant mokytojui. Vaikai dažnai neskaito ir sunkiai atsimena parašytus komentarus, todėl daug naudingiau mokyti / pažymėti du komentarus individualiai, nei rašyti pastebėjimus apie visą atliktą užduotį.
- Vertindami vaiko darbą, pasistenkite suprasti jo klaidų priežastis. Tai padės geriau suprasti jo sunkumus ir leis sužinoti, kokias užduotis atlikti papildomai.
- Svarbu suprasti, mokinio pasiekimai gali kasdien kisti ir būkite pasiruošę atitinkamai keisti savo lūkesčius.
- Suteikite galimybę paaiškinti savo sunkumus, kad jums būtų lengviau suprasti, kaip galite vaikui padėti.
- Kai kurie mokiniai, turintys disleksiją, stengiasi labiau nei kiti vaikai, todėl stebėkite ar jie nėra pavargę. Sudarykite galimybę trumpai pailsėti pamokos metu, atliekant ilgas užduotis.
- Dienos bėgyje stebėkite, kaip jiems sekasi savarankiškai rasti reikiamas priemones, ar jie atrodo atsipalaidavę ir savimi patenkinti, ar kiti vaikai jiems tinkamai padeda, ar jie susitelkę atlieka užduotis.

Pasiruošimas rašymui ir veiklai

Pagal E. Henderson, B. Walker ir K. Bodie

- Visas užduotis svarbu skirti, atsižvelgiant į vaiko gebėjimus jas atlikti per atm tikrą laiką.
- Stenkitės užduotis susieti su ankstesne veikla ir skirkite laiko informacijos pakartojimui.

- Stenkitės paruošti aiškia, kokybišką nukopijuotą ir vizualiai paprastą mokomąją medžiagą; daugeliui vaikų sunku interpretuoti rašytinį tekstą, kuris yra perpildytas, nenuosekliai išdėstytas ar per daug iliustruotas.

- Visa mokomoji medžiaga turi būti parengta atsižvelgiant į vaiko skaitymo gebėjimus. Darbo pradžioje pateikite paprastus klausimus, kurie paskatintų vaiką pradėti darbą.

- Naudokite spalvotus žymėjimus, kurie padėtų išskirti darbo instrukcijas ar diferencijuoti informacijos klausimus.

- Venkite sudėtingų, sunkiai suprantamų užduočių.

- Pasistenkite užtikrinti, kad vaiko darbo rezultatai būtų tiesiogiai susiję su pamokos tikslais.

- Visada sudarykite sąlygas, kurios skatintų vaiko susidomėjimą mokoma tema. Kai reikia atlikti užduotis raštu - gali būti taikomas interviu su šeimos nariais, televizijos ar radio programa.

- Mokytojai turėtų parengti trumpą pranešimą disleksiją turinčiam vaikui, susijusią su namų darbai, komentarus, skatinančius atlikti užduotis sekančią dieną. Penkių minučių trukmės garsinis įrašas yra asmenišką vaiko ir mokytojo bendravimas (pvz. planšetinis kompiuteris „Walkmann“ naudojamas klasėje sutikus mokytojui).

Klausimai, kuriuos mokytojas gali pateikti peržvelgdamas pamokos medžiagą ir vertindamas vaiko atliktas užduotis

Pagal E. Henderson, B. Walker ir K. Bodie

- Ar vaikas gali mane aiškiai matyti ir girdėti?

- Ar vaikas turi padrožtą pieštuką ir reikiamas priemones?

- Ar mokinys supranta pamokos tikslą?

- Ar vaikas gali pasakyti, kokią užduotį jis turi atlikti?

- Ar pamokoje buvo skirtas laikas, kai vaikas jautėsi savimi pasitikintis ir sėkmingas?

- Ar aš suteikiau vaikui galimybę užrašyti savo darbą tinkamu būdu, nesiekiant vertinti rašymo eilutėse?

- Ar pateikiau jam priemones, kurios padėtų atsiminti ar atgaminti mokomąją medžiagą?

- Ar žymėjau spalvomis, naudojau paveikslėlius, vaizdines priemones padėdamas jam atsiminti?

- Ar jis suprato rašymo užduotis ir žino, ką reikia išmokti?

- Ar radau tinkamus paskatinančius žodžius vertindamas jo atliktas užduotis?

- Ar pamokoje buvo skirta laiko pasidžiaugti savo rezultatais?

- Ar pamokoje suteikiau vaikui pakankamai padrąsinimo ir pagalbos?

- Ar pamokos tempas ir užduotys atitiko vaiko gebėjimus?

- Ar mokomosios medžiagos turinį suskirsčiau į mažas, įveikiamas dalis?

- Ar susiejau pamokos turinį su ankstesne, žinoma informacija?

- Ar pamokoje taikiau vizualines, girdimąsias ir kinestetines mokymo strategijas?
- Ar dalis pamokos buvo patraukli (linksma) galinti padėti vaikui atsiminti tai vėliau?
- Ar vaikas buvo aktyvus pamokos metu?
- Ar taikiau pakankamai skirtingų būdų kartoti mokomąją medžiagą?
- Ar apibendrinau pagrindinius teiginius logine seka, taikydamas paprastus paaiškinimus ir pavyzdžius?

Sėkmė visiems - disleksijai palanki mokykla

Pagal Lindsay Peer

- Disleksijai palanki mokykla turėtų stengtis plėtoti visų darbuotojų žinias. Idealiu atveju, šioje mokykloje turėtų būti atitinkamos kvalifikacijos mokytojas, kuris taptų padėjėju „guru“ vaikams ir mokytojams.
 - Visi mokiniai turėtų įgyti žinių apie disleksiją. Tai padėtų disleksiją turintiems mokiniams dalyvauti mokyklos veikloje pasitikint savo jėgomis, saugioje aplinkoje. Žinomų žmonių ar mokyklą baigusių mokinių pavyzdys visada yra tinkama strategija, skatinanti mokinių pasitikėjimą savo jėgomis ir teigiamą savęs vertinimą.
 - Skatinkite lūkesčius, tačiau kelkite adekvачius rašymo darbų tikslus.
 - Skatinkite vaikus atskleisti savo žinias įvairiais būdais, ne tik rašant. Tai padeda stiprinti jų savivertę.
 - Įsitinkinkite, kad jūsų kalba yra aiški ir paprasta, ir vaikai supranta kaip reikia atlikti užduotis.
 - Siekite užtikrinti, kad mokykloje būtų laikomasi teisingos nuostatos: atsižvelgiama į turinį ir nevertinama neigiamai rašybos, skyrybos ir atsakinėjimo klaidų.
 - Paprašykite vaiko, kad paaiškintų daromas klaidas (apie savo sunkumus), kad galėtumėte lavinti atitinkamus įgūdžius ir taikyti specifines mokymo strategijas.
 - Stebėkite nuovargio požymius. Pateikite trumpas užduotis. Svarbu atsižvelgti į vaiko gebėjimą sukaupti ir išlaikyti dėmesį.
 - Kiek įmanoma taikykite multisensorinius mokymo metodus. Sudarykite vaikui galimybę taikyti vizualinius, girdimusius ir kinestetinius įgūdžius – leiskite jiems tyliai atsakyti į klausimus, jei tai jiems padeda.
 - Skirkite laiko ugdydami vaiko organizacinius įgūdžius. Šie įgūdžiai reikalingi jų kasdieninėje veikloje. Nesitikėkite, kad jie „tai žino“, jei jūs to mokėte, nes šių įgūdžių įsisavinimas dažnai užtrunka ilgiau, nei jūs tikitės.

Parengta pagal metodinę literatūrą.

Kelmės švietimo pagalbos tarnybos logopedė Jūratė Navickienė